

Asia: VN/13206/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi vetymarkkinalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Korkein hallinto-oikeus pitää välttämättömänä antaa esityksestä lausunto, jossa tarkastelu kuitenkin rajataan ainoastaan ehdotettuihin muutoksenhakusäännöksiin.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi muun ohella vetymarkkinalaki sekä uusi laki kaasunsiirtoverkonhaltijan eriyttämisestä, uusi laki energiantoimitussopimusten vertailuvälineestä ja uusi laki energiamarkkinoiden valvonnasta. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi muun ohella maakaasumarkkinalakia ja sähkömarkkinalakia.

Edellä mainittujen lakiehdotusten muutoksenhakusäännösten mukaan markkinaoikeuden päätöksistä voisi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen ilman valituslupaa. Suoraa valitusoikeutta on esityksessä perusteltu sillä, että kaasumarkkinadirektiivi ja sähkömarkkinadirektiivi edellyttävät jäsenvaltioiden varmistavan, että sääntelyviranomaisen voi suorittaa sille unionin lainsäädännössä säädetyt tehtävät riippumattomasti ja tehokkaasti. Kaasunsiirtoverkonhaltijan eriyttämistä koskevan lakiehdotuksen osalta suoraa valitusoikeutta korkeimpaan hallinto-oikeuteen on myös perusteltu tarkoituksella turvata osapuolten oikeusturva ja varmistaa, että asioiden käsittely on johdonmukaista ja yhdenmukaista koko energiamarkkinoiden sääntelyn piirissä. Suora valitusoikeus koskisi paitsi markkinaoikeuden Energiaviraston esityksestä tekemiä päätöksiä seuraamusmaksun ja menettämisseuraamuksen määrittämisestä myös päätöksiä, joissa markkinaoikeus toimii muutoksenhakutuomioistuimena Energiaviraston päätöksistä tehtäville valituksille.

Korkeimman hallinto-oikeuden käsityksen mukaan valituslupasäätely tulisi ulottaa koskemaan ainakin niitä markkinaoikeuden päätöksiä, jotka on annettu valituksiin Energiaviraston päätöksistä ja joissa markkinaoikeus toimii muutoksenhakutuomioistuimena.

Mainittujen lakien mukaisen muutoksenhaun tulisi seurata oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaista pääsääntöä valituslupanvaraisuudesta. Valituslupajärjestelmä turvaa sääntelyviranomaisen mahdollisuuden saattaa markkinaoikeuden päätös korkeimman hallinto-oikeuden arvioitavaksi sekä asian tehokkaan käsittelyn korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n 1 momentin mukaisten valituslupaperusteiden nojalla korkeimman hallinto-oikeuden on myönnettävä valituslupa, jos asiassa on käsillä lainkohdassa tarkoitettu prejudikaattiperuste tai ilmeistä virhettä taikka muuta painavaa syytä koskeva valituslupaperuste.

Valituslupaperusteiden täyttymistä arvioidaan korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukokoonpanossa huolellisesti ja perusteellista oikeudellista harkintaa käyttäen. Valituslupan myöntämistä arvioidaan kaikkien esitettyjen valituslupaperusteiden osalta. Korkein hallinto-oikeus voi prejudikaateillaan ohjata oikeus- ja hallintokäytäntöä. Valituslupaperusteiden nojalla valituslupa voidaan myöntää myös markkinaoikeuden päätöksessä olevan virheen korjaamiseksi, vaikka kysymys ei olisi ennakkopäätösluonteisesta asiasta. Valituslupa voidaan myöntää myös osaan asiasta. Jos valituslupaperusteet eivät täyty, muita asian osapuolia ei kuulla ja käsittelyn lopputuloksena on lyhyt valituslupapahakemuksen hylkäävä päätös. Tämä nopeuttaa asian käsittelyä. Kun tällöin säästetään pitkän päätöksen kirjoittamiseen ja huolelliseen perusteleamiseen kuluva aika, tämä nopeuttaa myös muiden asioiden ratkaisemista korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja antaa enemmän aikaa käytettäväksi niiden päätösten kirjoittamiseen, joissa on myönnetty valituslupa (ks. myös korkeimman hallinto-oikeuden lausunto 26.1.2024 luonnoksesta hallituksen esitykseksi eräiden työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muutoksenhakusäännösten muuttamisesta).

Valituslupajärjestelmä turvaa edellä todetulla tavalla oikeus- ja hallintokäytännön yhtenäisyyden ja ensi vaiheen hallintotuomioistuimen virheellisten päätösten korjaamisen. Korkeimman hallinto-oikeuden käsityksen mukaan erityisiä perusteita rajata kyseessä olevat asiat poikkeuksellisesti valituslupajärjestelmän ulkopuolelle ei ole.

Lausunnon on valmistellut oikeusneuvos Anne Nenonen, ja sitä ovat kommentoineet korkeimman hallinto-oikeuden kansliaistunnon jäsenet.

Presidentti Kari Kuusiniemi

Kansliapäällikkö Jenny Rebold

Tukiainen Elina
Korkein hallinto-oikeus